

‘Democratie krijg je nooit cadeau’

Thijs Berman (geboren te Coevorden op 26 september 1957) was lange tijd correspondent in Parijs en Moskou voor onder meer *Elsevier* en *De Groene Amsterdammer*. Hij maakte verder radio- en televisie-documentaires voor diverse omroepen en het Radio 1 Journaal. In 2004 maakte hij de overstap van de journalistiek naar de politiek: in dat jaar werd hij gekozen als lid van het Europees Parlement namens de PvdA. In 2008 werd Berman door de leden van de PvdA gekozen tot lijsttrekker van de Europese Parlementsverkiezingen van 2009. In het Europees Parlement houdt hij zich onder meer bezig met ontwikkelingssamenwerking, mensenrechten, begrotingscontrole en economische en monetaire zaken.

Hij is voorzitter van de EP-delegatie voor de betrekkingen met Afghanistan.



Thijs Berman tijdens de plenaire zitting in Straatsburg op 10 mei 2011.

– *Hoewel het Europees Parlement nog niet over dezelfde bevoegdheden beschikt als een nationaal parlement, vindt de PvdA het toch van belang zitting te nemen in het Parlement. Wat voor belang hecht de PvdA precies aan het Europees Parlement?*

De vraag waarom je in het Europees Parlement zitting zou nemen, is even onzinnig als waarom je in de Tweede Kamer zitting zou nemen.

– *Want?*

Omdat waar macht is, macht gecontroleerd dient te worden. En dat hoort op een democratische wijze te geschieden. Dat doe je met gekozen vertegenwoordigingen op allerlei niveaus van besluitvorming. Dat begint bij gemeenteraden en deelraden, gevolgd door de Provinciale Staten en de Tweede Kamer, om te besluiten bij het Europees Parlement. En zoals elk parlement, heeft ook het Europees Parlement een drieledige functie: in de eerste plaats het volk vertegenwoordigen, de stem van het volk zijn, ten tweede: mede wetgeven, en ten derde: de uitvoerende macht controleren. Dat laatste doet het Parlement via parlementaire enquêtes, het stellen van vragen, het doen van onderzoek en het houden van *hearings*.

Zo ben ik nu rapporteur over een belangrijk onderdeel van de Europese ontwikkelingssamenwerking, namelijk de begrotingssteun aan ontwikkelingslanden. Dat betreft 40 procent van het Europese budget voor Ontwikkelingssamenwerking. Daarbij maak ik gebruik van het rapport van de Europese Rekenkamer, ik spreek met alle partijen en kom vervolgens tot een afgewogen oordeel. Ik denk dat het een heel simpele vanzelfsprekendheid is dat het Europees Parlement die drie rollen vervult. Je kunt, zoals bij elk parlement, je vragen stellen over de kwaliteit van elk van die drie functies, en de manier waarop die functies worden uitgevoerd, maar dat ze er zijn, dat ze essentieel zijn, en dat met het Verdrag van Lissabon het Europees Parlement aanzienlijk aan invloed en macht heeft gewonnen, is ontegenzeggelijk.

Dus ik vind de vraag bizar, absurd. Ik denk dat zo'n vraag niet gesteld wordt aan iemand in de Tweede Kamer. Ik vind het eerlijk gezegd een typisch Nederlandse vraag die erg veel zegt over het klimaat van intellectueel Nederland, dat in feite elke vanzelfsprekendheid van een internationalistische blik heeft losgelaten. Ik vind het een symptomatische vraag.

– *U stelde zich destijds kandidaat voor het Europees Parlement. Hanteerde de partij bepaalde selectiecriteria bij de kandidaatsstelling?*

Ja, er waren heel duidelijke criteria: voldoende kennis van het internationale veld waarin een Europarlementariër zich beweegt, voldoende politiek inzicht en binding met de PvdA, voldoende binding met de achterban en het aantoonbare vermogen om intensief contact te onderhouden met de kiezers van de PvdA en een bewezen vermogen om aan een publiek debat deel te nemen op een zodanige manier dat je de agenda weet te *setten*.

– *Wat kunt u vertellen over uw ambitie om in het Europees Parlement zitting te nemen?*

Het is grappig hoe vaak naar mijn ambitie wordt gevraagd, heel bizar. Ik

vraag me af of aan Kamerleden soortgelijke vragen worden gesteld. Er klinkt iets in door van: ‘Waarom wilde je eigenlijk naar het Europees Parlement? Wat raar! Wat is dat nu toch een bizarre zaak!’ Ten aanzien van mijn persoon is de vraag misschien iets legitiemer dan ten aanzien van anderen, omdat ik voor 2004 niet in de politiek zat. Ik had helemaal niets met politiek te maken, want ik was journalist. En binnen de journalistiek is het een soort doodzonde als je de stap maakt naar de politiek. Althans, zo is het mij door sommige collega’s wel kwalijk genomen.

Mijn grootvader was Marinus van der Goes van Naters.¹ Hij was geruime tijd lid van de Tweede Kamer voor de PvdA. Het werd in mijn familie dan ook als een normale, eervolle zaak beschouwd om als politicus de samenleving te dienen, volksvertegenwoordiger te zijn. Het was een ambt waarvan het voorstelbaar was dat je dat op een dag zou willen vervullen. Het lag dan ook binnen de horizon van mijn mogelijkheden. Daarbij kwam dat ik een tijdlang in het buitenland heb gewoond, dus ik zag mezelf niet echt in een gemeenteraad of in de Tweede Kamer zitten. Ik wist te weinig van de nationale politiek, vond ik. Ik ben 25 jaar correspondent geweest in Moskou en Parijs. Omdat ik in Parijs correspondent ben geweest, wist ik wat van de Europese samenwerking, van landbouwbeleid, geopolitieke problemen, ontwikkelingssamenwerking en mensenrechten. In Moskou zag ik de relatie tussen de Europese Unie en Rusland. Deze relatie is erg belangrijk. Vanuit deze positie zag ik ook heel goed de verhouding tussen de grootmachten, want die moest ik voortdurend becommentariëren.

Tot slot wilde ik iets betekenen in de moeizame pogingen de mensheid op een vreedzame wijze verderop te helpen. Ik wilde erg graag meewerken – en dat is mijn diepste overtuiging ook – aan een wereldorde die gebaseerd is op rechten van burgers, waar dan ook. Daar zijn drie essentiële zaken voor nodig waarbij de Europese Unie onmisbaar is. Ten eerste: vrede en veiligheid, een wereld gebaseerd op dialoog in plaats van op conflict. Ten tweede: een rechtstaat en een rechtsorde tussen de staten, met rechten voor burgers binnen die rechtstaten, vrijheden, open samenlevingen en open economieën. En ten derde: een duurzame omgang met de grondstoffen en het milieu. Als er een van deze drie elementen ontbreekt, vallen de andere twee weg. Die worden dan niet bereikt. En bij elk van de drie zijn internationale samenwerking en het versterken daarvan essentieel. Bij elk van de drie is het ook zo dat de Europese Unie eigenlijk al te klein is. Of het nu gaat over klimaat, over vrede en veiligheid, immigratie en asiel of milieu, of over de verschillen tussen arm en rijk in de wereld, ik kan mij eigenlijk weinig internationale problemen voorstellen waarvoor de Europese Unie op zichzelf voldoende omvang en gewicht heeft.

– Speelde de uitbreiding van bevoegdheden van het Europees Parlement een rol in uw afweging?

Niet voor mijn motivatie. Totaal niet. Ik was natuurlijk wel sterk voor uitbreiding van de bevoegdheden. Toen ik kandidaat was voor het lidmaatschap van het Europees Parlement in 2003 heb ik de eerste teksten van de ontwerpgrondwet² becommentarieerd. Daar was ik erg enthousiast over.

– Als het gaat over de macht van het Parlement, kunt u dan uit uw eigen ervaring een voorbeeld geven waaruit die macht blijkt?

In 2008 ontstond er als gevolg van zeer hoge voedselprijzen in de wereld een voedselcrisis in ontwikkelingslanden. Daar wilde ik iets aan doen, dus stelde ik voor om van het overgebleven landbouwgeld één miljard te bestemmen voor boeren in ontwikkelingslanden, zodat zij – met de juiste gewaszaad, betere technieken, kennisoverdracht en met microfinanciering – de lokale productie zouden kunnen verhogen. De Raad was daar tegen, want geld dat overblijft hoort terug te vloeien naar de lidstaten. Ik heb echter gezegd: ‘Hier is sprake van een noodsituatie, er moet ingegrepen worden, dat miljard moet er komen.’ Ik heb hiervoor binnen het Europees Parlement een meerderheid weten te formeren en vervolgens is dat miljard er vijf maanden later ook gekomen, ondanks heftig verzet vanuit de Raad. Het geld kwam weliswaar niet uit het potje waaruit ik het wilde, namelijk de overgebleven landbouwgeden, maar ik heb wel dat miljard binnen weten te halen. Vervolgens is er een programma uitgezet dat twee jaar heeft geduurd en waarvan 220.000 boeren in 35 landen hebben geprofiteerd. Het heeft ervoor gezorgd dat de lokale prijzen omlaaggingen. Het betekende voor al die boeren een zetje in de rug in hun economisch bestaan, want een betere oogst betekende een betere opbrengst en de mogelijkheid voor de boeren om voor de volgende oogst de juiste zaden te kopen. Ik ben trots dat dat is gelukt. En het is gelukt ondanks het verzet van de Raad en dankzij de eensgezindheid van het Europees Parlement.

– En kunt u een voorbeeld geven waaruit de onmacht van het Parlement blijkt?

Wij moeten nog steeds heen en weer naar Straatsburg. Het is een detail in de wereldgeschiedenis, maar het stoort sommige mensen enorm. Nederland is het enige land dat zich er zo aan stoort. Maar het is natuurlijk een geldverspilling van 110 miljoen per jaar, terwijl we hier in Brussel alle faciliteiten hebben. Het Europees Parlement wil er graag vanaf, maar het zijn de regeringsleiders die beslissen. Zij moeten unaniem besluiten om dat te veranderen. Wij kunnen daar niets aan doen.

Maar zoals voor elk parlement geldt: democratie krijg je nooit cadeau. De-

mocratie moet je met je tanden veroveren. En dat heeft het Parlement ook gedaan, want we hebben nu het recht om een individuele Eurocommissaris weg te zenden. Dat recht hebben wij formeel niet, maar *de facto* wel. Dat geldt ook voor het Nederlandse parlement: hoewel het nergens wettelijk is vastgelegd, moet een minister weg als een motie van wantrouwen tegen hem wordt aangenomen. Een knappe man die desondanks blijft zitten. Dat zijn dus democratische rechten van het parlement die het moet afdwingen. De machthebbers zullen ze je nooit uit vrije wil geven.

– De vertrouwensregel is een mooi voorbeeld van een ongeschreven regel in het Nederlandse parlement. Een andere ongeschreven regel is dat de meerderheid regelmatig rekening houdt met de minderheid. Zo wordt een verzoek van een Kamerlid dat een heropening van een debat wil veelal gehonoreerd. Kunt u behalve het voorbeeld dat u zojuist gaf nog meer voorbeelden geven van ongeschreven regels in het Europees Parlement?

De regels zijn hier vastgelegd en allemaal gecodificeerd. Je moet volgens die regels te werk gaan. Ik geloof niet dat er ongeschreven regels zijn voor het reilen en zeilen van het Parlement. In het Europees Parlement kan de minderheid ook een debat organiseren. In de commissie Ontwikkelingssamenwerking heb ik een invloedrijke positie. Samen met mijn christendemocratische counterpart bepalen wij het ontwikkelingsbeleid van het Europees Parlement. Daar staat tegenover dat als een collega van de Groenen een debat wil over een bepaalde kwestie, wij daar heel snel in zullen toestemmen. Maar dat is geen ongeschreven regel. Wat mij betreft is het vooral een kwestie van fatsoen om in te gaan op voorstellen die inhoudelijk van belang zijn.

– U noemde al een belangrijk verschil tussen het Europees Parlement en het Nederlandse parlement. De Europese Commissie wordt vooraf getoetst door het Europees Parlement, terwijl in het Nederlandse parlement de vertrouwensregel aan de orde is. Hoe werkt dit verschil in bevoegdheden precies uit?

Dat is een enorm verschil, want wij zijn niet verdeeld in regeringscoalitiepartijen en oppositiepartijen. Het is niet zo dat de ene partij de Commissie in stand wil houden en de andere de Commissie weg wil hebben. De huidige Commissie is weliswaar in meerderheid een rechts college van Eurocommissarissen, dus kun je op je vingers natellen dat de linkse fracties als de Groenen en de socialisten niet zullen treuren als deze Commissie zou vallen. Maar dat is toch iets anders dan continu proberen het een regering moeilijk te maken omdat je in de oppositie zit. Het Europees Parlement en de Europese Commissie moeten vaak gezamenlijk optrekken tegen de Raad om zaken gedaan te krijgen. De Commissie is daardoor veel vaker een bondgenoot van het Parlement dan een tegenstander.

Volgens Frits Bolkestein³ bestaat het Europees Parlement uit alleen maar federalisten. Dat is onzin. Wel is het zo dat als het Europees Parlement in meerderheid iets besloten heeft, het ook wil dat het gebeurt. En dan staan het Parlement en de Commissie vaak tegenover de Raad, die de nationale belangen van de lidstaten vertegenwoordigt en verdedigt. En dat is inderdaad een strijd tussen een besluit van het Europees Parlement dat vijfhonderd miljoen mensen vertegenwoordigt en het intergouvernementele instituut, de Raad, dat de nationale belangen behartigt.

– Dus u zegt eigenlijk dat er weliswaar verschillen zijn, maar dat deze verschillen in bevoegdheden in de praktijk eigenlijk irrelevant zijn?

Nee, het is juist een kenmerkend verschil dat de macht in een lidstaat tweepolig wordt verdeeld tussen de uitvoerende macht van de regering en de wetgevende macht van het parlement. In Brussel is de macht een driehoek, van Raad, Commissie en Parlement. Dat maakt het machtsspel heel anders.

– Maakt het feit dat in het Europees Parlement geen sprake is van oppositie versus coalitie in uw beleving dat het in vergelijking met het Nederlandse parlement onafhankelijker, democratischer, minder gepolitiseerd en meer op de inhoud gericht werkt?

Nee, dat hoeft niet zo te zijn. Ik zie geen tegenstelling tussen het Europees Parlement en het Nederlandse parlement wat betreft de mate van inhoudelijkheid. Wel is het zo dat het Nederlandse parlement verdeeld is in oppositie- en regeringspartijen, waardoor er vaak een soort steriele tegenstelling tussen die beide bestaat. Want als de oppositie met een plan komt, zal de regering dat niet zomaar willen uitvoeren, ook al is het misschien best een verstandig plan, en het omgekeerde geldt ook. Die steriele tegenstelling leidt dus tot onnodige verwerping van plannen van weerszijden. Dat heb je in het Europees Parlement niet. Hier heb je echter weer dat er vanwege de veelheid aan verschillen tussen Europarlementariërs qua nationale afkomst, belangenvertegenwoordiging en partijlidmaatschap vaak compromissen moeten worden gezocht, waarbij verschillen moeten worden toegedekt om de eenheid van een fractie te bewaren of om de positie van het Europees Parlement sterk te houden. Dat zorgt ervoor dat een inhoudelijk debat vaak wordt vermeden. Dus het feit dat het Europees Parlement veel meer in de schaduw van het nieuws opereert, zorgt er niet voor dat we dieper en inhoudelijker debatteren. Waar het Nederlandse parlement te vaak hysterisch en hijgerig de waan van de dag probeert te volgen, zijn wij te vaak bezig met het toedekken van verschillen en het zoeken naar compromissen. Daarvan zijn er elke

dag voorbeelden te noemen. Als het bijvoorbeeld gaat over scherpere milieunormen voor automotoren, dan is het zo dat de voorstellen worden afgezwakt onder invloed van bij nationale partijen breed gepercipieerde belangen. In dit geval zetten de Duitse christendemocraten en sociaaldemocraten dan de toon vanwege de omvangrijke auto-industrie in Duitsland. En om de eenheid binnen de fracties te houden, worden de onderlinge meningsverschillen ten aanzien van milieubelangen toegedekt en worden de voorstellen afgezwakt. Discussie wordt dan vermeden, omdat dat resulteert in te veel splitsingen en ongewenste scheiding der geesten binnen de fracties.

– Dus er is sprake van een stevige fractiediscipline?

Als je een machtsfactor van betekenis wilt zijn in het Europees Parlement, dan moet je zoveel mogelijk eendrachtig optreden. Treed je op als los zand, dan ben je geen machtsfactor, dan hoeft niemand rekening met je te houden, want je stemt toch volstrekt onvoorspelbaar en verdeeld. Dan maak je dus ook niet het verschil. Dat overkomt bijvoorbeeld de GUE-fractie.⁴ Die verdeeldheid daar is zo groot, dat de GUE geen machtsfactor is. Dat is ook de grootste frustratie van de SP, die daar deel van uitmaakt. Daarom willen we in de sociaaldemocratische fractie zoveel mogelijk proberen als eenheid op te treden. Daar is ons heel veel aan gelegen. Ik stem met mijn PvdA-delegatie dan ook echt zelden anders. Dat doe ik wel als wij vinden dat een voorstel werkelijk te ver afwijkt van het PvdA-verkiezingsprogramma, meestal ten aanzien van milieuonderwerpen of het landbouwbeleid. Daar staan we anders in dan veel anderen in de sociaaldemocratische fractie. Dat zeggen we ook tegen Martin Schulz,⁵ onze fractievoorzitter, en dat accepteert hij ook. Maar afwijkend stemmen moeten we zo min mogelijk doen, dat is van heel groot belang.

– Als u van plan bent tegen te stemmen, moet u dat van tevoren aangeven?

Als het om een heel essentiële stemming gaat, dan zeg ik het wel van tevoren. Maar als het niet om een essentiële kwestie gaat, of over een amendement, dan niet. Het hangt van het belang van de kwestie af. Soms wordt er nog even druk op ons uitgeoefend om toch mee te stemmen vanwege de eenheid, maar als we anders stemmen wordt dat toch geaccepteerd, want dit gebeurt zo nu en dan in elke fractie.

– Betekent dit dat vooral langs ideologische lijn wordt gestemd, of toch ook wel langs nationale lijnen?

In het dagelijkse bestaan van het Europees Parlement loop je niet met je verkiezingsprogramma in de hand maar probeer je concrete onderwerpen,

rapporten en wetgeving te beïnvloeden, posities en standpunten te bepalen en daar meerderheden voor te winnen. Dat betekent dat we een heel concrete, pragmatische houding hebben die het compromis al vanaf de eerste seconde in zich draagt en hoort te dragen. Ik kijk dus niet eerst naar wat mijn ideologie is, maar naar het probleem en hoe we dat kunnen aanpakken. En dat doe je natuurlijk vanuit je eigen denkraam dat voorzien is van een ideologische lading.

– En in hoeverre is dit denkraam ook nationaal – in casu Nederlands – bepaald?

Ik ben na meer dan twee decennia internationaal bestaan niet meer alleen een Nederlander, maar ik ben wel diep beïnvloed door die achtergrond. Moeilijk te zeggen hoe diep – ik blijf een Nederlander. Toch heeft dat meer invloed op de stijl dan op de inhoud, geloof ik. De stijl: nogal direct, soms op het botte af in de ogen van collega's uit andere landen, en pragmatisch, gericht op het bereiken van werkbare compromissen. De politieke cultuur van ons land kenmerkt zich door een bestuur via evenredige vertegenwoordiging waarin met minderheden rekening wordt gehouden. Dat leidt tot een andere stijl dan in landen met een hard meerderheidssysteem waar een partij een paar jaar alle macht heeft, zoals in het Verenigd Koninkrijk of Frankrijk.

Wat de inhoud betreft: we zijn als Nederlandse sociaaldemocraten verder dan sommige collega's in andere landen in het besef van de noodzaak van een ecologisch verantwoorde ontwikkeling van de wereld. Dat besef uit zich heel vanzelfsprekend op elk beleidsterrein. Hetzelfde geldt natuurlijk voor het denken over ethische kwesties, over discriminatie.

– Onderhoudt u veel contact met de PvdA in Nederland?

Zeer veel. Ik heb als delegatieleider bijna elke week een gezamenlijk overleg met de fractievoorzitters in de Eerste en in de Tweede Kamer, met de partijvoorzitter en met de directeur van de Wiardi Beckman Stichting, Monika Sie.⁶ We bespreken dan strategische vraagstukken, de belangrijke vragen waar de PvdA voor staat.

– Staan er dan alleen partijkwesties en nationale vraagstukken op de agenda of ook wel Europese?

We hebben het ook over Europese kwesties en onderwerpen die in het Europees Parlement aan de orde zijn. Op elk bestuursniveau – de partij, de Eerste Kamer, de Tweede Kamer en het Europees Parlement – hebben we het over de dilemma's waar we voor staan en welke keuzes we daarin moeten maken. Het gaat dan over de grote dilemma's en kwesties, en daarin geven we elkaar advies.

– *Krijgt u ook wel eens instructies mee?*

Nee, want ik heb mijn eigen verantwoordelijkheid en vanuit die verantwoordelijkheid spreek ik met de anderen en probeer ik samen met de anderen oplossingen te zoeken. Ik ben geen werknemer van hen, net zo min als dat andersom het geval is.

– *Stel dat u in het Europees Parlement voor een bepaald voorstel wil stemmen waar de PvdA in Nederland niet blij mee is. Wordt er dan van tevoren overleg gepleegd?*

Natuurlijk! Als wij in het Europees Parlement een standpunt gaan innemen waarmee we in conflict zouden kunnen komen met het standpunt van de Tweede Kamerfractie of met een deel van het verkiezingsprogramma, dan spreken we daar van tevoren heel duidelijk over met de Tweede Kamerfractie. Dan wordt er gekeken of het standpunt van de Tweede Kamer of dat van ons kan worden bijgesteld. We hebben elke maand een vast overleg om dergelijke conflicten te vermijden. Wij noemen dat coördinatieoverleg. Daarin bespreken we kwesties die voor ons misschien delicaat kunnen worden en bekijken we hoe we dat vervolgens kunnen verantwoorden naar onze achterban toe. Daarvoor hebben we ook bilateraal overleg tussen Europarlementariërs en Kamerleden. Niet dat het altijd lukt, maar in de meeste gevallen wel. We gaan immers allemaal uit van hetzelfde verkiezingsprogramma, dus in principe ben je het een heel eind eens met elkaar. In het geval van mijn voorstel inzake de voedselcrisis was het zo dat de Tweede Kamerfractie en Wouter Bos⁷ als minister van Financiën het niet met me eens waren. Ik heb echter doorgedruwd en uiteindelijk zei Wouter Bos: ‘Oké, Thijs, je krijgt het geld, maar niet op de manier waarop jij het wilt.’ Goed, dan leg ik me daarbij neer. Dus er zijn heel veel contacten. Nooit genoeg overigens, want het gebeurt ook wel dat we elkaar over het hoofd zien en ieder met afzonderlijke initiatieven komt waarvan de ander zegt: ‘Daar had je ons anders wel even in kunnen kennen.’

– *Betekent dit dan – zeker in de tijd dat de PvdA deel uitmaakte van het kabinet – dat er vanuit Den Haag druk werd uitgeoefend op de PvdA-delegatie in het Europees Parlement?*

Ja, want als je in een regeringscoalitie zit, is het ontzettend vervelend als er licht zit tussen de standpunten van de eurodelegatie en die van je ministers of de Tweede Kamerfractie. Dat is trouwens ook zo als je niet in de regering zit. We hadden in die tijd intensiever overleg over onze standpunten dan op het moment dat we in de oppositie terechtkwamen.

– *U had toen de PvdA in de regering zat ook veel contacten met het PvdA-smaldeel in het kabinet?*

Ja, ik was als delegatieleider op elke donderdagavondvergadering van de PvdA-bewindslieden om te vermijden dat er verschillen zouden ontstaan. En als die er waren, dan werden deze besproken. Soms werden die geaccepteerd, omdat wij als Europarlementariërs een eigen verantwoordelijkheid hebben. Wij staan tenslotte voor vijfhonderd miljoen mensen, dus je kunt niet altijd alles doen wat Nederland of de PvdA in Nederland leuk vinden. Dat moet je accepteren van elkaar. *So be it*. Maar je probeert de verschillen wel te vermijden, want het is altijd slecht voor een partij om verdeeldheid uit te stralen.

– *Maar stel nu dat Schulz omwille van de eenheid in de Eurofractie iets van u vraagt, terwijl de PvdA-partijleider of fractievoorzitter in de Tweede Kamer omwille van de eenheid binnen de PvdA kiest voor een andere positie, wat geeft voor u dan de doorslag?*

Als het voor de PvdA een halszaak is, dan kies ik voor mijn PvdA, en vermoedelijk zal dat dan ook mijn eigen standpunt zijn, dus dat is niet moeilijk.

– *In hoeverre dient volgens u een Nederlandse Europarlementariër de Nederlandse kiezer en dus ook het Nederlandse belang te vertegenwoordigen?*

Hét Nederlandse belang bestaat niet. Het Nederlands belang wordt door politieke partijen altijd vanuit hun visie geformuleerd. De visie van de PVV of de SGP op het Nederlandse belang staat diametraal op de visie van de PvdA op het Nederlandse belang. Dus hét Nederlands belang bestaat niet, net zo min als dé Nederlander bestaat. Ik ga uit van ons verkiezingsprogramma waarin staat dat het belang van alle Europeanen – en dus ook van de Nederlandse kiezers – bij een sterkere Europese samenwerking en een progressiever Europa ligt. Als Europarlementariër heb je belangen af te wegen, want je hebt te maken met de belangen van bijvoorbeeld de boeren in Zuid-Spanje en met die van boeren uit Noord-Nederland. En die belangen zijn niet altijd dezelfde, dus moeten we iets vinden waar beide boeren hun bestaan in kunnen vinden.

– *Maar die Nederlandse boer zou op u gestemd kunnen hebben. . .*

Dan ken je alle vier de boeren die op de PvdA hebben gestemd, want alle andere boeren stemmen CDA en VVD en sommige SGP of ChristenUnie.

– *Maar bij wijze van spreken.*

Toen ik in de landbouwcommissie zat, zei ik tegen de Nederlandse boeren

in bijvoorbeeld de pluimveesector: ‘Jullie hebben wel deze belangen, maar jullie zijn zoveel verder qua technologische ontwikkeling dan de pluimveehouders in Zuid-Spanje, waar een totaal ander klimaat heerst met veel slechtere logistieke voorzieningen.’ In zo’n geval moet je een afweging maken. En zoiets staat niet in het verkiezingsprogramma, maar daar moet je zelf – vanuit jouw principes – een weg in zien te vinden.

– *In zo’n geval laat u zich dus niet leiden door de belangen van de Nederlandse pluimveehouder?*

Nee, zeker niet. Die tellen dan net zo zwaar als die van de anderen wat mij betreft. Ik sta dus heel anders in de politiek dan de PVV, die alleen uitgaat van wat zij ziet als hét Nederlands belang en waarbij alle anderen kunnen stikken. Ik denk dat je daarmee de wereld geen dienst bewijst.

– *Over de PVV gesproken: straalt binnen het Europees Parlement het imago van deze partij zoals u dat omschrijft ook af op andere Nederlandse Europarlementariërs?*

Wij worden aangesproken op het huidige politieke klimaat in Nederland. Mensen vragen vertwijfeld aan mij: ‘Wat is er met Nederland aan de hand? Wat gebeurt er in jullie land? Wat is dat voor een capitulatie van de intellectuele elite in Nederland voor xenofobe geluiden in dit land? Hoe komt dat?’

– *En wat zegt u dan?*

Dan ben ik precies even verbijsterd als zij. Ik denk dat Nederland bang is. Er is een boekje geschreven door Ido de Haan, Jan Willem Duyvendak en Ewald Engelen met als titel *Het bange Nederland*.⁸ Daar staat het in.

– *U noemde daarstraks al het woord ‘invloed’. Hoeveel invloed heeft u als Europarlementariër in een Parlement van 736 leden?*

Als iemand net binnenkomt, moet hij veel leren. Zo iemand geldt dan als ‘nieuweling’. Afhankelijk van je politieke ervaringen en eigen handigheid kun je gaandeweg een zodanige positie verwerven dat je wel degelijk een zeer grote invloed kunt hebben op het beleidsterrein waarop je je beweegt. Ik denk dat ik met mijn positie in de commissie Ontwikkelingssamenwerking een van de toonaangevende Europarlementariërs ben geworden op dat beleidsterrein.⁹

– *Hoe bereik je als Europarlementariër een dergelijke positie?*

Door knetterhard te werken, door te weten waar je het over hebt, door met verstandige voorstellen te komen – dat wil zeggen, die ook werkelijk een

concreet beleid kunnen opleveren –, en door een groot vermogen te hebben om met zeer veel verschillende mensen te spreken en rekening te houden met hun visie, met hun overtuigingen en met hun voorstellen. Talenkennis helpt daarbij enorm, evenals het vermogen in je eigen fractie je collega's te betrekken bij je standpunten, in staat te zijn tot geven en nemen, in staat te zijn zonder ruzie toch vasthoudend te zijn en het vermogen om naast heel concrete voorstellen zo nu en dan een meer bevlogen beredeneerd verhaal te houden.

– Maakt het dan nog verschil of een Europarlementariër uit een groot of een klein land afkomstig is?

Nee, dat maakt niet uit. Ik kom uit een delegatie van drie personen uit Nederland en ik heb toch deze invloed en positie. Want ik ben geaccepteerd binnen mijn fractie als de woordvoerder van ontwikkelingssamenwerking en ik denk dat die positie onomstreden is. Daarmee heb ik dus gewicht in het Parlement, want de hele fractie staat achter me. Het is veel belangrijker welke fractie je vertegenwoordigt dan welk land je vertegenwoordigt. Als je uit een heel kleine fractie komt, is het veel en veel moeilijker om zaken voor elkaar te krijgen.

– Dus dat betekent dat de ene Europarlementariër niet gelijk is aan de andere?

Dat is zo. Maar dat heeft niets te maken met de grootte van het land, maar met de grootte van de politieke fractie waarin je zit. Niet-ingeschrevenen, zoals de PVV'ers, hebben dus helemaal niets in te brengen en zullen ook nooit iets bereiken in dit Parlement. Dat zijn volkomen weggegooide stemmen. Die vijf zetels van de PVV betekenen meer Brussel en minder Nederland.

– U houdt zich vooral bezig met buitenlandse politiek en met economisch-monetair politiek. Verder bent u voorzitter van de Afghanistan-delegatie en lid van de subcommissie mensenrechten. Was dat uw ambitie?

Ja, dat was mijn keuze.

– En die portefeuilles en voorzitterschappen kreeg u vanzelf?

Nee, daar moest ik hard voor onderhandelen.

– Hoe ging dat precies?

Aan het begin van een nieuwe zittingsperiode, als we net gekozen zijn, wordt er in de eerste vergadering in juli gestemd over het voorzitterschap en de vicevoorzitterschappen van zowel de fractie als het Europees Parlement. Als dat eenmaal rond is, worden in augustus tot en met oktober de overige

voorzitterschappen en vicevoorzitterschappen in het Europees Parlement bedisseld. Daarover wordt hard onderhandeld door de landendeleгатieleden binnen hun eigen fracties. Al naar gelang de omvang van je delegatie kun je belangrijkere posities verwerven. Wij konden die belangrijke posities niet verwerven met onze drie zetels, maar we hebben wel meer gekregen dan waar we formeel recht op hadden.

– *Die heeft u gekregen door keihard te lobbyen?*

Ja, maar wel door heel behoedzaam te lobbyen. Zoiets moet je heel delicaat en diplomatiek spelen.

– *Hoe doe je dat?*

Dat doe je door zoveel mogelijk je mond te houden, vooral niet hoog van de toren te blazen en duidelijk te zeggen in welke commissies je als delegatie zitting wilt nemen en welke landendeleгатie je graag wilt claimen. Ik heb precies binnengehaald wat ik wilde, ik heb geen enkele veer gelaten. Ik heb zelfs meer gekregen, want formeel hadden we maar recht op één landendeleгатie. Die heb ik aan Emine Bozkurt¹⁰ gegeven. Op een zeker moment tijdens de onderhandelingen bleek vervolgens dat de Afghanistan-delegatie niet geclaimd werd. Toen heb ik gezegd: ‘Daar ben ik anders wel in geïnteresseerd.’ De meeste collega’s hadden daar helemaal geen zin in, ik weet niet waarom.

– *Die zagen het wellicht niet zitten om met een kogelvrij vest aan te moeten rondlopen. . .*

Precies, en ik was als journalist al in oorlogsgebieden geweest, en zonder kogelvrije vesten, *bodyguards*, gepantserde auto’s of verzekering. Dus ik ben daar niet van onder de indruk. Situaties zijn veel minder gevaarlijk dan ze op een paar duizend kilometer afstand lijken, dus ik heb gezegd: ‘Geef dat maar aan mij.’ En de rest zei: ‘Ja hoor, alsjeblieft!’

– *De buitenlandse politiek is een van de onderwerpen waar het Europees Parlement de minste zeggenschap over heeft omdat de medewetgevingsprocedure niet geldt ten aanzien van het buitenlandse beleid.*

Onderschat het ondertussen niet! Voordat het Verdrag van Lissabon van kracht werd, gold dat ook voor het landbouwbeleid. En toch hebben we via de chantagepositie die we hadden als gevolg van de macht die we hebben over de begroting, een heleboel kunnen bereiken. We hebben wel eens 5 procent van de landbouwbegroting in reserve gezet en gezegd: ‘Eerst moet dit en dat geregeld zijn, en dan pas krijg je die 5 procent.’ Dus ook al hadden we feitelijk geen macht over het landbouwbeleid, door de begroting als

wapen in te zetten hadden we er wel degelijk macht over. En dat geldt voor het buitenlands beleid precies zo. De *European External Action Service*¹¹ kan van alles willen, maar als wij willen dat iets gebeurt en we willen dat zo sterk dat we bereid zijn een deel van de begroting in reserve te zetten om dat af te dwingen, dan gebeurt dat ook. Dus er wordt wel degelijk rekening gehouden met het Europees Parlement. Bovendien is buitenlands beleid meer dan de commissie Buitenlandse Zaken. Ik zit in de commissie Ontwikkelingssamenwerking, waar wij het EU-ontwikkelingsbudget mede bepalen. Wij bepalen als medewetgever de manier waarop het ontwikkelingsbudget wordt uitgegeven. Alleen over het Europese Ontwikkelingsfonds hebben we niets te zeggen, want dat fonds zit niet in de EU-begroting. Daar kunnen we ook wel weer via de begroting iets over afdwingen, maar dat is nog veel indirecter en ingewikkelder.

– Dat betekent dat de contacten met de Europese Commissie en haar ambtenaren enorm belangrijk zijn.

Ja, anders dan in het Nederlandse parlement waar de absurde regel geldt dat ambtenaren niet met Kamerleden mogen spreken – want stel je toch eens voor dat de Kamerleden op de hoogte zouden zijn van waar het eigenlijk over gaat, dat moet je vooral voorkomen natuurlijk –, spreken Europarlementariërs veel met ambtenaren. Die contacten zijn erg belangrijk voor ons.

– Probeert u vooral contacten te onderhouden met ambtenaren van de Commissie en de Raad, of loont het als Europarlementariër vooral om persoonlijke contacten te onderhouden met de leden van de Commissie en de Raad zelf?

Ook met de Commissarissen zelf. Ik spreek Commissarissen net zo goed. Onlangs had ik samen met andere sociaaldemocratische collega's een diner met de Europese Commissaris van Internationale Samenwerking, Humanitaire Hulp en Crisisbestrijding.¹² Dat is dan niet zomaar een diner voor de gezelligheid; het gaat dan over zaken. En onlangs had ik een lunch met vertegenwoordigers van de Nederlandse Permanente Vertegenwoordiging.

– Tijdens dit soort diners en lunches worden dan deals gesloten?

Ja.

– Sluit u op deze manier ook deals met ambtenaren?

In een overleg met ambtenaren wordt doorgaans het probleem geschetst en wordt er naar wegen gezocht om tot een oplossing te geraken. Tijdens zulke besprekingen worden er gewoonlijk – afhankelijk van het onderwerp – geen afspraken gemaakt. Maar goed, soms ook wel. Het is wel gebeurd dat

ik een ontmoeting had met een hoge ambtenaar van Ontwikkelingssamenwerking. Het Parlement had een voorstel aangenomen dat eigenlijk niet uitvoerbaar was voor de Commissie. In zo'n geval toon je begrip en kom je tot afspraken. Zo werk ik heel vaak en graag.

– *Schrijft u de rapporten zelf of laat u dat vooral aan ambtenaren over?*

De eerste rapporten schreef ik van de eerste tot de laatste letter zelf, maar ik ben inmiddels van mening dat dit heel erg veel energie vraagt en niet altijd even effectief is. Het is effectiever om eerst een gesprek te hebben met de ambtenaar van de commissie van het Europees Parlement waar je een opinie of rapport voor moet schrijven. In zo'n gesprek geef je dan de richting aan, waarna de ambtenaar aan de slag gaat. Vervolgens komt hij met een eerste concepttekst. Vaak is het te ambtelijk, te voorzichtig in het begin. Dat is ook logisch, want deze ambtenaren moeten voor alle politieke partijen kunnen werken, dus onthouden ze zich van elke politieke sturing. Ze zijn heel technisch in zo'n eerste *draft*. Het is dan aan mij als rapporteur om op een afgewogen wijze te zorgen dat het wél een politiek verhaal wordt. Het heeft geen enkele zin om bijvoorbeeld een puur sociaaldemocratisch verhaal neer te zetten, want dan weet je dat het voor een groot deel zal worden weggeamendeerd. Je moet het zo formuleren dat je een zo groot mogelijke meerderheid krijgt.

Verder hangt het heel erg van het onderwerp af. Over bepaalde zaken moeten soms opinies worden geschreven. Zo kan het zijn dat in de commissie Economische Zaken een voorstel wordt behandeld dat raakvlakken heeft met ontwikkelingssamenwerking. In dat geval schrijft de commissie Ontwikkelingssamenwerking een opinie. Maar het kan heel goed zijn dat je weet dat je sociaaldemocratische collega's in de commissie Economische Zaken wel de nodige amendementen in zullen leveren. Of het is geen belangrijk onderwerp. In zo'n geval ga ik naar de *administrator*, een van de ambtenaren van de commissie Ontwikkelingssamenwerking.

– *En vervolgens gaat u daarmee langs andere fracties?*

Nee, dat hoeft meestal niet. Behalve als het een heikele kwestie is, dan moet ik wel eventjes praten met de schaduwrapporteurs op hetzelfde onderwerp. Elke politieke fractie wijst namelijk iemand aan die naast de eigenlijke rapporteur het onderwerp voor zijn fractie volgt. Zo iemand heet dan ook 'schaduwrapporteur'. Door hen een aantal malen te spreken kun je de meeste oneffenheden wel wegwerken. Niet altijd, maar in ieder geval weet iedereen dan waarmee je bezig bent en wat jouw bedoeling is. En als je dan verstandig bent, zorg je ervoor dat je hun meningen zoveel mogelijk pro-

beert mee te nemen in het uiteindelijke rapport, zodat het makkelijk wordt om een meerderheid te krijgen en er weinig amendementen worden ingediend. Het is dus een voortdurend zoeken naar compromissen en meerderheden.

– *Maar hoe voorkom je zouteloze compromissen?*

Het gaat om het verwezenlijken van ideeën. Laat ik een voorbeeld noemen. Ik wil erg graag dat de Europese Investeringsbank (EIB) zich in de toekomst meer gaat bezighouden met microfinanciering. De EIB doet dat nog veel te weinig. Ik heb nu voor elkaar gekregen dat ze dat met 150 miljoen euro doen, maar ik wil nog veel verder gaan. Als ik dat op een radikalinski-achtige manier doe door van alles te roepen over vrouwen, minderheden, homo's en lesbo's in ontwikkelingslanden, dan weet ik zeker dat er wrevel en oppositie ontstaan. Maar als ik simpel zeg: het is voor de economische ontwikkeling van landen ontzettend belangrijk dat elke burger in staat wordt gesteld zijn capaciteiten en dromen om te zetten in werkelijkheid en bij te dragen aan de ontwikkeling van zo'n land, dan kunnen zowel de liberalen er zich in vinden als vertegenwoordigers van ultralinks. En dat is mijn bedoeling. Het gaat mij erom dat het gebeurt. En welke woorden ik daarvoor kies dondert niet, als het maar woorden zijn waarmee ik een zo groot mogelijke meerderheid kan halen.

– *In 2009 stelde CDA'er Van de Camp¹³ voor om als Nederlandse Europarlementariërs regelmatig bijeenkomsten te beleggen – het zogeheten Oranjeberaad –, om zo beter op te kunnen komen voor het Nederlandse belang. In hoeverre onderhoudt u contacten met Nederlandse Europarlementariërs uit andere fracties?*

Het Oranjeberaad bestaat niet meer in die vorm. Het was een verkiezingsstunt van het CDA in 2009 waarin hét Nederlands belang verdedigd zou moeten worden. Daarvan heb ik gelijk gezegd: 'Hoezo hét Nederlandse belang?' Er bestaat politiek verschil van mening hierover, dus ik ga niet naast de PVV zitten om over het Nederlandse belang te spreken. *No way!* Ik ben heel erg voor gezamenlijk overleg, ook al vind ik het weerzinwekkend dat het onvermijdelijk is dat de PVV daar ook bij zit, maar die partij bestaat tenslotte. Ik heb dus het volgende gezegd en voorgesteld: 'In de eerste plaats mag het geen Oranjeberaad heten: alsof we allemaal achter één kleur staan. Noem het MEP-overleg¹⁴ of iets anders, maar aan die nationalistische klank van de term 'Oranjeberaad' doe ik niet mee. In de tweede plaats moet de voorzitter niet Wim van de Camp van het CDA zijn die dit plannetje tijdens de verkiezingen heeft gelanceerd, maar de deken van de Europarlementariërs, de oud-

ste onder ons, apolitiek ook, en dat is Bas Belder¹⁵ van de SGP. Tot slot: we kunnen wel over alles spreken, maar ik weiger aan persconferenties mee te doen waarin wij achteraf quasigezamenlijk een standpunt uitdragen. Ik vind het best als we het eens hebben over het Nederlandse standpunt ten aanzien van de eigen inkomsten van de Europese Unie waarbij iemand van de Permanente Vertegenwoordiging wordt uitgenodigd want dat is voor iedereen interessant om te weten. Maar verder moet het vooral gaan over kwesties die minder politiek van karakter zijn, zoals: hoe gaan wij Europarlementariërs om met de Tweede Kamer? Hoe zorgen wij ervoor dat we die contacten verbeteren? Hoe gaan we om met de gedragscode en met de vergoedingen? Het beraad is in die zin veranderd, en zo hebben we ongeveer eens in de twee maanden een overleg.

– *Het Europees Parlement heeft vanaf het begin veel kritiek te verduren gehad. Europarlementariërs zouden zakkenvullers en nietsnutten zijn. . .*

Dat wordt van alle politici gezegd.

– *Precies, maar op dit moment ligt een aantal Europarlementariërs onder vuur vanwege corruptie. . .*¹⁶

Ja, vier van de 736.

– *Wat wilt u daarmee zeggen?*

Dat is dus relatief een heel beperkt aantal. Dat lijkt me nogal een belangrijke constatering, neem me niet kwalijk.

– *Dit komt hoe dan ook het imago van het Europees Parlement niet ten goede.*

Corruptie in de politiek is een ondermijning van de democratie zelf en dus een doodzonde voor een politicus. Het enige antwoord daarop is kei- en keihard aanpakken, nietsontziend. Dat betekent: eruit, wegwezen en juridisch afstraffen. Politici zijn net mensen, dus ook bij ons komen criminelen voor. Het is dus van belang om van tevoren heel duidelijk te maken dat als er sprake is van corruptie iemand zijn baan verliest. We moeten dan ook veel transparanter zijn in onze contacten met lobbyisten. Het moet duidelijk zijn met wie iemand heeft gesproken en over welk onderwerp.

– *Nu is dat dus kennelijk niet het geval?*

Uiteraard is het verboden om voor je politieke activiteiten giften van derden te ontvangen. Dat staat in het ledenstatuut. Maar het is niet verplicht om te melden met wie je hebt gesproken en over welke onderwerpen. Ik heb daarom een amendement ingediend om de regels wat dat betreft aan te passen.

– *Betekent dit dat u vindt dat Europarlementariërs voortaan verplicht moeten zijn een lijst bij te houden met welke lobbyisten ze gesproken hebben? Of bedoelt u iets anders?*

Ja, dat bedoel ik. En lobbykantoren moeten tonen door wie ze betaald worden, voor welke onderwerpen. Dat doen de meesten van hen nu vrijwillig, maar dat zou verplicht moeten zijn.

– *Krijgt u wel eens ongeoorloofde aanbiedingen?*

In de zeven jaar dat ik er nu zit, heb ik een aantal keer aanbiedingen gehad. Niet in baar geld, maar ik heb wel geheel betaalde reizen aangeboden gekregen. Zo nodigde de Britse cacao-industrie mij uit voor een bezoek aan Ivoorkust. Die industrie daar kampt namelijk met een negatief imago vanwege misstanden zoals kinderarbeid. De reis zou betaald worden door de Britse cacao-industrie, inclusief businessclass ticket, hotels etc. . . Ik heb dat geweigerd, omdat ik vind dat je je niet kunt laten fêteren door zo'n industrie. Dat vind ik corruptie, dus ik wil nooit meer iets met ze te maken hebben. Een ander voorbeeld was op het moment dat ik rapporteur was over Birma. Opeens kreeg ik een mistige lobbyist in mijn kantoor die mij uitnodigde voor een reis naar Birma waarbij ik ook gesprekken zou hebben met generaals. Ik weet nog steeds niet door wie hij betaald werd, want dat wilde hij niet zeggen. Dat alleen al was voor mij voldoende om hem de deur uit te zetten. Ik denk echter dat dit vaker gebeurt en daarom vind ik dat het verplicht zou moeten worden om dergelijke afspraken te melden.

– *Twee sociaaldemocratische afgevaardigden, Adrian Severin¹⁷ en Zoran Thaler,¹⁸ lagen onder vuur vanwege corruptie. Hoe werd hier binnen uw fractie mee omgegaan?*

Op zondagmorgen was deze kwestie aan het rollen gebracht door de *Sunday Times*. Vervolgens is het Bureau van de fractie die middag telefonisch bijeengekomen. Daarna is besloten om de beide heren op het matje te roepen en om uitleg te vragen. Want je moet ze wel horen voor je iets doet. Thaler besloot uit eigener beweging dezelfde dag te vertrekken en zijn parlementszetel op te geven. Datzelfde gold echter niet voor Severin. Fractievoorzitter Schulz heeft hem dus gehoord en hem vervolgens verzocht het Parlement te verlaten gezien de buitengewoon grote schade die hij heeft aangebracht aan het imago van het Parlement en aan de democratie in het algemeen. Dat weigerde hij, dus hebben we hem uit de fractie gezet. Hij zit nu bij de niet-ingeschrevenen, achter meneer Le Pen.¹⁹ Dus hij krijgt nog steeds zijn salaris, want we kunnen hem niet uit het Parlement zetten. Hij is namelijk wel gewoon gekozen. Iemand het Parlement uitzetten is alleen mogelijk voor

de autoriteiten in het land van herkomst, na een justitiële veroordeling. Die procedure is nu ook in gang gezet.

– *De negatieve berichtgeving rondom het Europees Parlement komt het vertrouwen van de burger in het Parlement niet ten goede. Vindt u het nodig die kloof te verkleinen? En zo ja, welke mogelijkheden benut u daartoe?*

Ik denk dat de kloof kleiner is dan ooit. Ik denk dat er in de negentiende eeuw een enorme afstand was tussen bestuurders en het volk. In de jaren zestig van de twintigste eeuw is er een einde gemaakt aan de autoritaire, versterde verhoudingen. Sommige mensen in Nederland, zoals Bart-Jan Spruyt²⁰ en Arend-Jan Boekestijn,²¹ willen blijkbaar daarnaar terug, maar die verhoudingen zijn voorbij. Het bestuur staat dichterbij de mensen dan ooit tevoren. En dat is ook heel goed. Wat een Europarlementariër kan doen is maximaal toegankelijk zijn via alle kanalen die er zijn. Ik denk hierbij niet alleen aan de *social media*, maar ook aan het afleggen van werkbezoeken aan scholen en bedrijven. Je moet duidelijk zichtbaar zijn. Dat is een enorme opgave. Het is een voortdurende strijd tussen de drie functies die een parlement heeft: stem van het volk zijn, wetgeven en controleren.

– *Ik hoor veel Europarlementariërs klagen over het gebrek aan interesse vanuit de media. U bent zelfjournalist geweest, hoe zijn uw ervaringen met de media?*

Ik ben vaker in het nieuws dan het gemiddelde Kamerlid in Nederland.

– *Heeft dat te maken met uw contacten in de wereld van de media?*

Nee, integendeel! Ik doe mijn mond alleen open als ik denk dat het zin heeft. Ik ga heel voorzichtig om met uitingen naar de pers. Ik maak me ook niet dikker dan ik ben. Ik verwacht niet dat ik gezien wordt als de president of als de paus, dus als je dat niet verwacht... Ik vind dat ik redelijk vaak in de media ben. Ik heb niets te klagen. In de kranten is er best veel aandacht voor kwesties betreffende de Europese Unie, dus als je geen aandacht krijgt, dan heb je dat meer aan jezelf te wijten. Het is waar dat de televisie weinig aandacht besteedt aan Europa, maar het is heel moeilijk om een verhaal te maken met beelden die interessant genoeg zijn om uit te zenden. Dat komt omdat je in Europa te veel te maken hebt met *talking heads*.²² Ik bedoel: zet hier een camera neer, het is niet spannend. Ik vind dat overigens een groot nadeel. Ik zou het moeilijk vinden om hier correspondent te zijn. In Parijs en Moskou had ik als correspondent constant verhalen met een *couleur locale*, een beschrijfbaar decor, een drama vaak ook en dus verhalen met een kop en een staart. Hier in Brussel gaat het om besluitvorming, en het is moeilijk om dat in beeld te brengen.

– *U zegt dat u redelijk vaak in de media bent. Onderhoudt u vooral contacten met de Nederlandse media of ook wel met de buitenlandse media?*

Voorals met de Nederlandse media natuurslijk, en daarnaast soms met Franse of Belgische, en sporadisch ook Britse of Russische media. Het gebeurt ook wel dat media uit ontwikkelingslanden iets willen horen.

– *Is er in het Europees Parlement een Noord-Zuidscheiding te ontwaren, of een scheiding tussen kleine en grote landen, oude en nieuwe lidstaten, of enige andere geografisch bepaalde scheiding? En zo ja, waar ligt dan die scheiding?*

Ja, als het gaat over landbouwsubsidies, of over de positie van de staat in de economie, het belang van publieke diensten, al dan geen sterke overheid, dan is er een scheiding tussen het meer sociaal-liberale Noordwest-Europa en het wat meer klassiek-socialistische Zuid-Europa. In onze fractie tenminste.

– *En hoe is dat met oude en nieuwe lidstaten?*

De nieuwe lidstaten bewegen zich in hun houding ten aanzien van subsidies, landbouwsubsidies, structuursubsidies net als Zuid-Europa. Als het gaat om de verhouding tussen staat en markt, dan bewegen ze zich veel meer op het liberale terrein, omdat ze een sterke overheid snel identificeren met dictaturen waar ze net vanaf zijn. Deze tegenstellingen zag je mooi terug toen de dienstenrichtlijn werd ingevoerd. Het standpunt van Noordwest-Europa was dat als iemand uit een lidstaat gaat werken in een andere lidstaat, hij of zij dan onder de cao's en het sociale zekerheidsstelsel van het werkland moet vallen. Want anders worden onze werknemers op een ontoelaatbare manier weggeconcurrerd. Maar de Estlanders, de Polen en de Hongaren zeiden: 'Laat hen alsjeblieft werken volgens onze cao's en sociale zekerheidsstelsels, want wij willen zo snel mogelijk onze economieën op poten hebben om zo werkgelegenheid en welvaart te bevorderen.' Het was wat dat betreft erg moeilijk om een vergelijk te vinden tussen de socialistische delegaties.

– *Dus dan spelen nationale standpunten wel degelijk een rol in de standpuntbepaling?*

Ja, dat was een heel duidelijk onderscheid tussen nationale standpunten.

– *Maar gebeurt dat vaak of slechts incidenteel?*

Het gebeurt wel eens.

– *Nationale parlementen zijn in de loop der tijd steeds meer betrokken geraakt bij het Europese besluitvormingsproces. In het Verdrag van Maastricht werd*

het subsidiariteitsbeginsel al formeel vastgelegd en sinds het Verdrag van Lissabon bestaat zelfs de gelekaartprocedure. Leidt dit ook tot meer samenwerking met het nationale parlement?

Nee, het idee dat besluiten genomen dienen te worden op het meest adequate niveau is er altijd al geweest. Wat is veranderd, is dat de nationale parlementen daar nu een expliciete stem in hebben gekregen. Zij kunnen nu bepalen of ze het juist vinden dat een bepaald beleid op Europees niveau moet worden bepaald of juist op nationaal niveau. Dat is goed, want dat betekent dat de nationale parlementen zich vooraf beter moeten informeren en meer contact met ons moeten onderhouden.

– Doen ze dat ook?

Nee, dat doen ze helemaal niet. Het is ongelooflijk en verbijsterend. Onlangs werden Tweede Kamerleden geïnterviewd over het Europese besluitvormingsproces en hoe de Tweede Kamer daarin opereert. Het woord ‘Europees Parlement’ werd niet eens genoemd! En dat terwijl het Europees Parlement besluiten neemt over zaken die het nationale parlement twee jaar later op zijn bord krijgt. Je zou dan denken dat het misschien dienstig is om contact met ons te onderhouden, maar dat heeft de Tweede Kamer nog steeds niet goed begrepen. Ik moet er vreselijk om lachen als ik dat zie. Wij staan in de keuken, en zij in de kamer, dus wij weten toch echt eerder wat er op het bordje komt. Wel is het zo dat er via de Tweede Kamer en het Europees Parlement speciale ambtenaren zijn aangesteld om dat contact beter te onderhouden.

– Dat zegt misschien ook wel wat over de mate van rivaliteit tussen beide parlementaire instellingen?

Nou ja, politici maken zich graag belangrijker dan ze zijn. De neiging van de Tweede Kamer is dat zij vindt dat wij moeten doen wat zij besluit. Een Nederlandse parlementariër zei eens tegen me: ‘Wij spelen in de eredivisie.’ Toen heb ik maar niet gezegd: ‘Wij spelen in de Champions League’, dat vond ik dan weer een beetje flauw.²³ Maar zo wordt het kennelijk wel gevoeld in de Tweede Kamer. Tweede Kamerleden denken vaak dat zij het zijn die de besluiten nemen, terwijl het vaak precies andersom is. Maar omdat er geen Europese *demos* is, is het erg lastig voor politici die nationaal werken om het anders te voelen. Kiezers denken er precies zo over, en de Tweede Kamerleden voeden dit idee nadrukkelijk.

– Als u een voorbeeld zou moeten noemen van een succes, welk voorbeeld zou u dan noemen?

Mijn grootste succes is dat ik binnen een paar maanden een miljard wist vrij te krijgen voor de voedselcrisis. Een heel onzichtbaar succes was dat ik vorig jaar ervoor heb gezorgd dat de Eurocommissaris van Ontwikkelings-samenwerking zijn verantwoordelijkheid behield en niet gereduceerd werd tot een soort uitvoerende manager. Het was namelijk de bedoeling dat in de opzet van de European External Action Service²⁴ de Hoge Vertegenwoordiger ook verantwoordelijk zou worden voor de programmering en financiering van het ontwikkelingsbeleid. Ik vond dit onverantwoord, omdat zo iemand al genoeg verantwoordelijkheden heeft. Ik heb daarvoor een meerderheid gekregen binnen het Parlement. Dit is ook een voorbeeld van iets waar we geen macht over hadden maar wat we wel hebben afgedwongen. Ik ben daar ongelooflijk tevreden over, omdat ik dit essentieel vind voor de toekomst van het ontwikkelingsbeleid van de Europese Unie.

– En als u een voorbeeld zou moeten noemen van een teleurstelling?

Ik vind het teleurstellend dat bij de meerjarenbegroting 2014-2020 het Europees Parlement niet in staat blijkt de discussie aan te gaan over de vraag hoe de Europese Unie er in de periode 2014-2020 zou moeten uitzien. Welke uitgaven moet de Europese Unie doen om straks de uitdagingen waar we voor staan effectief aan te kunnen? Nee, er wordt alleen gekeken naar gevestigde belangen in plaats van naar uitdagingen als klimaat, innovatie, werkgelegenheid en de betekenis van Europa in de wereld. Die uitdagingen worden steeds vooruitgeschoven, zodat ze ook vooral uitdagingen blijven. Dat leidt ertoe dat bijvoorbeeld het landbouwbeleid niet hervormd wordt, terwijl de boeren op een veel betere manier bediend zouden kunnen worden dan nu het geval is.

– Als straks de vraag aan de orde is of u weer lijsttrekker zou willen worden voor de PvdA in 2014, wat zou dan uw antwoord zijn?

Het lijkt me niet voor de hand liggend. Ik ben één keer lijsttrekker geweest, maar die verkiezingen hebben we toen op een verwoestende manier verloren. Dat had alles te maken met de PvdA die in de regering zat. Onze kiezers waren heel boos over wat we daar aan compromissen sloten. Dus dat werd hard afgestraft.

– Speelt in uw afweging de houding van Wouter Bos²⁵ tijdens en na de verkiezingscampagne ook nog een rol?²⁶

Ja, de regeringsploeg heeft het volledig laten afweten, behalve Frans Timmermans,²⁷ die staatssecretaris van Buitenlandse Zaken was en zich dus niet als PvdA'er kon profileren. Ook de fractie in de Tweede Kamer heeft het, met

uitzondering van Mariëtte Hamer,²⁸ volledig laten afweten. Dat was een ongelooflijk teleurstellende ervaring. Ik stond er eigenlijk alleen voor met een klein team en met te weinig middelen. Deze conclusie is inmiddels ook door anderen getrokken. Ik zal dus zeker geen lijsttrekker worden als het weer op die manier zou moeten. Maar ik kan me goed voorstellen dat de keuze voor mij om nog eens lijsttrekker te zijn sowieso niet voor de hand ligt. De partij heeft de verkiezingen verloren en dat is toch iets wat aan mij kleeft.

– *Maar dit zegt u wellicht met pijn in het hart?*

Nee. Ik vond het heel erg leuk om te doen, maar het hoeft niet per se nog een keer, helemaal niet. Ik ben er helemaal niet op uit om nog eens lijsttrekker te worden, absoluut niet. Ik vond één keer wel genoeg. Het was een schitterende ervaring, ontzettend leuk om te doen, maar het was ook lood- en loodzwaar. Vooral omdat we er zo alleen voorstonden. Maar ik vind dat geen probleem hoor, ik houd me er geen seconde mee bezig.

Het interview vond plaats op 15 april 2011 te Brussel.

NOTEN

- 1 Jhr. M. van der Goes van Naters kwam in 1937 voor de SDAP in de Tweede Kamer. Tijdens de Tweede Wereldoorlog zat hij als gijzelaar in onder meer Sint-Michiels-gestel. Na de oorlog werd hij fractievoorzitter van de PvdA in de Tweede Kamer. In 1951 trok hij zich terug uit die functie, maar tot 1967 bleef hij Tweede Kamerlid. Hij werd in 1951 lid van de Gemeenschappelijke Vergadering van de EGKS, de voorloper van het Europees Parlement.
- 2 Het ontwerp van het Grondwettelijk Verdrag werd onder leiding van V.R.M.G. Giscard d'Estaing voorbereid door de zogenaamde Europese Conventie, een vergadering met vertegenwoordigers van de staatshoofden en regeringsleiders van de Europese lidstaten en de kandidaat-lidstaten, de nationale parlementen van de lidstaten en kandidaat-lidstaten, de Europese Commissie en het Europees Parlement. De tekst was medio 2003 gereed.
- 3 F. Bolkestein was van 1978 tot 1982, van 1986 tot 1988 en van 1989 tot 1999 lid van de Tweede Kamer voor de VVD. In de tussenliggende perioden was hij respectievelijk staatssecretaris van Economische Zaken en minister van Defensie. Van 1999 tot 2004 was hij lid van de Europese Commissie, belast met interne markt en fiscale zaken.
- 4 Gauche unitaire européenne/Gauche verte nordique, een sinds 1995 bestaande fusie tussen Europees Unitair Links en Noords Groen Links, die bestaat uit communistische, marxistische, maoïstische en groene Eurosceptische partijen die zich

- verzetten tegen het supranationale en neoliberale karakter van de Europese Unie.
- 5 M. Schulz werd in 1994 lid van het Europees Parlement. Van 2000 tot 2004 was hij delegatieleider van de Sozialdemokratische Partei Deutschlands. Van 2004 tot 2012 was hij fractievoorzitter van de Partij van de Europese Sociaaldemocraten. In januari 2012 werd hij gekozen tot voorzitter van het Europees Parlement.
 - 6 M. Sie Dhian Ho is sinds 2008 directeur van de Wiardi Beckman Stichting, het wetenschappelijk bureau van de PvdA.
 - 7 W.J. Bos was van 1998-2000 en van 2002-2007 lid van de Tweede Kamer voor de PvdA. Van 2002-2010 was hij tevens politiek leider van de PvdA. Van 2007-2010 was hij minister van Financiën in het kabinet-Balkenende IV.
 - 8 I. de Haan, J.W. Duyvendak en E. Engelen, *Het bange Nederland* (Amsterdam 2008).
 - 9 Berman is sinds september 2007 lid van de commissie Ontwikkelingssamenwerking. Tot juli 2009 was hij tevens vicevoorzitter van deze commissie.
 - 10 E. Bozkurt is sinds 2004 lid van de PvdA-delegatie in het Europees Parlement. Zij is voorzitter van de parlementaire delegatie voor Centraal-Amerika.
 - 11 Dit is een nieuwe Europese dienst, opgericht als gevolg van het Verdrag van Lissabon. Deze dienst moet de Hoge Vertegenwoordiger bijstaan en samenwerken met de diplomatieke diensten van de lidstaten.
 - 12 K. Georgieva.
 - 13 W.G.J.M. van de Camp is sinds 2009 delegatieleider van het CDA in het Europees Parlement.
 - 14 MEP staat voor Member of the European Parliament.
 - 15 B. Belder is sinds 1999 lid van het Europees Parlement voor de SGP. In 2004 was hij lijsttrekker van de SGP bij de Europese verkiezingen en zat hij samen met J. Blokland van de ChristenUnie in de fractie Onafhankelijkheid en Democratische Groep. Sinds 2009 opereert de SGP onafhankelijk van de ChristenUnie in het Europees Parlement en is Belder aangesloten bij de fractie Europa van Vrijheid en Democratie.
 - 16 In maart 2011 bracht de *Sunday Times* een aantal corruptieschandalen in het Europees Parlement aan het licht. Het betrof met name de Europarlementariërs E. Strasser, A. Severin en Z. Thaler. Zie ook noot 28, p. 202-203.
 - 17 Voordat A. Severin lid werd van het Europees Parlement was hij vicepremier van Roemenië.
 - 18 Voordat Z. Thaler lid werd van het Europees Parlement was hij minister van Buitenlandse Zaken van Slovenië.
 - 19 J.M. le Pen was oprichter en tot 2011 partijleider van de rechts-nationalistische Franse politieke partij Front National. Hij keerde zich fel tegen het Europese integratieproces en werd in Frankrijk meerdere malen veroordeeld voor xenofobie en antisemitisme. Hij kwam in 1984 voor het eerst in het Europees Parlement.
 - 20 B.J. Spruyt is een Nederlandse historicus, journalist en columnist bij *Elsevier*. Hij

- was medeoprichter en directeur van de Edmund Burke Stichting die een platform biedt voor het conservatisme in Nederland.
- 21 A.J. Boekestijn is een Nederlandse historicus die van 2006 tot 2009 lid was van de Tweede Kamer voor de VVD. Sindsdien is hij buitenlandcolumnist bij *Elsevier* en is hij regelmatig te gast in het programma *Business Class* en *Ochtendspits* van WNL. Boekestijn geeft regelmatig lezingen voor de Edmund Burke Stichting.
- 22 *Talking heads* zijn beelden van in de camera pratende personen. Meestal komen daarbij alleen het hoofd en de schouders in beeld, vandaar de benaming.
- 23 Zie ook het interview met Hennis-Plasschaert, hoofdstuk 7, p. 183-204.
- 24 Zie noot 11.
- 25 W.J. Bos was van 2002 tot 2010 politiek leider van de PvdA.
- 26 Na de verkiezingen van juni 2009 bekende Bos dat hij vijf andere partijprominenten van de PvdA had benaderd om lijsttrekker te worden voor de Europese verkiezingen van 2009. Bovendien maakte hij bekend niet op Berman gestemd te hebben maar op de Europakritische René Cuperus. Zie: *de Volkskrant*, 13 juni 2009.
- 27 F.C.G.M. Timmermans was van 2007-2010 staatssecretaris van Buitenlandse Zaken. Hij keerde terug naar de Tweede Kamer, waar hij al eerder in gezeten had, tot hij op 5 november 2012 benoemd werd als minister van Buitenlandse Zaken.
- 28 M.I. Hamer zit vanaf 1998 in de Tweede Kamer voor de PvdA. Van 2008 tot 2010 was zij tevens fractievoorzitter.

Leon van Damme en Hilde Reiding, Brusselse verhalen.
Europarlementariërs over de dagelijkse praktijk van het Europees Parlement vanaf 1979 (Amsterdam 2013)